
Dział Oświecenia Instytutu Badań Literackich PAN

Biuletyn Polonistyczny 1/3, 5-12

1958

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

DZIAŁ OŚWIECENIA INSTYTUTU BADAŃ LITERACKICH PAN

Dział Oświecenia Instytutu Badań Literackich we Wrocławiu został zorganizowany przez prof. Tadeusza Mikulskiego w początkach roku 1953, w następującym składzie:

prof. Tadeusz Mikulski - kierownik Działu, Elżbieta Aleksandrowska /obecnie adiunkt/, Zbigniew Goliński /obecnie adiunkt/, Augustyn Jendrysik /obecnie st. asystent/, Roman Kaleta /obecnie adiunkt/, Mieczysław Klimowicz /obecnie adiunkt/, Janina Pawłowicz /obecnie adiunkt/, Roman Sobol /obecnie adiunkt/, Roman Wołoszyński /obecnie adiunkt/, Zofia Zahraj-Wołoszyńska /obecnie adiunkt/.

Skład osobowy Działu pozostawał bez zmian. Po śmierci prof. T. Mikulskiego Działem kieruje jako p.o. M. Klimowicz.

Pracownicy, w większości uczniowie prof. Mikulskiego, rekrutowali się spośród bibliotekarzy Zakładu Narodowego im. Ossolińskich i asystentów uniwersyteckich. Dział od chwili powstania podzielił się na grupy, zajmujące się określonymi zagadnieniami.

Zespół w składzie: Z. Goliński, M. Klimowicz, R. Wołoszyński, zajął się zbieraniem materiałów do życia i twórczości Ignacego Krasickiego, mając w perspektywie przygotowanie edycji krytycznej dzieł poety oraz monografii jego twórczości. W wyniku pracy zespołowej powstały dwie poważne edycje, wykonane pod redakcją prof. T. Mikulskiego:

1. I. Krasicki, "Pisma wybrane", t. 1-4, 1954, oraz
2. I. Krasicki, "Korespondencja", t. 1-2, 1958.

Równoległe z tymi edycjami ukazały się w ramach Studiów Historycznoliterackich IBL prace indywidualne, związane z biografią i twórczością Krasickiego.

Obok Krasickiego zajmowano się również Trembeckim.

Z inicjatywy prof. Mikulskiego prowadzone były badania nad najbardziej zaniedbaną dziedziną literatury XVIII wieku, tj. czasopiśmiennictwem.

Podjęto prace przygotowawcze nad edycją poezji politycznej sejmu wielkiego.

Ważnym wkładem do badań nad literaturą Oświecenia była książka prof. T. Mikulskiego "Ze studiów nad Oświeceniem. Zagadnienia i fakty", 1956. Prof. Mikulski wydał również wspólnie z R. Sobolem /opracowanie komentarza/ "Korespondencję Fr. Karpińskiego", 1958.

Były również prowadzone intensywne badania nad teatrem polskiego Oświecenia. W serii Teatr Polskiego Oświecenia /pod red. J. Kotta/ ukazały się dotąd 4 tomy.

Wspomniane tu pozycje drukowane nie dają pełnego obrazu zainteresowań i prac kontynuowanych w Dziale Oświecenia.

Podajemy poniżej wykaz prac będących już w druku bądź też zaplanowanych na najbliższy okres. Rejestr ten rozpoczynają inedita prof. Mikulskiego, które ukażą się w druku w najbliższym czasie, oraz te, które wymagają jeszcze uzupełnienia i kontynuacji. W dalszym ciągu wymieniamy prace współpracowników Działu w układzie alfabetycznym, wg nazwisk autorów.

Prof. T. M i k u l s k i

Inedita:

1. Kurdesz nad kurdeszami /rozprawa o "Kurdeszu" Bohomolca; ukaże się w "Pamiętniku Literackim" 1959, z.1/.
2. Vademecum polonistyczne. Praca prawie gotowa. Wstęp napisany w roku 1942, karta tytułowa z r. 1944. Niektóre hasła wymagają uzupełnienia.
3. Wrocławska korespondencja J. Kasprowicza. Ukaże się w "Pamiętniku Literackim" 1959, z.2.
4. Listy Stanisława Augusta do dzieci. Ukażą się w tomie V Archiwum Literackiego w r. 1959.
5. Portrety literackie. Przygotowane do druku.
6. Hymn I. Krasickiego "Święta miłości kochanej ojczyzny".
Rozprawa zostanie zrekonstruowana z papierów prof. Mikulskiego.

Poza tymi pracami, które w stosunkowo szybkim czasie mogą ukazać się w druku, prof. Mikulski pozostawił materiały do 156 tematów z literatury staropolskiej, Oświecenia i nowszej, które wymagają dokładnego przejrzania, oceny i kontynuacji. Z ważniejszych należy wymienić materiały do: "Polaka w Paryżu", "Monachomachii", "Walki o język w czasach stanisławowskich", "Myszeidy" oraz "Pamiętników" Karpińskiego, które przygotowuje do druku R. Sobol.

Pracownicy Działu

Adiunkt E. A l e k s a n d r o w s k a

W druku:

1. Monografia bibliograficzna "Zabaw Przyjemnych i Pożytecznych".
2. Materiały do życia i twórczości Antoniego Felicjana Na-głowskiego. /Archiwum Literackie, t.V/.

W przygotowaniu:

1. Monografia bibliograficzna "Monitora".
2. Nieznane druki poezji staropolskiej i saskiej w "Monitorze".
3. "Monitor" wobec "Myśli" Johan Turresona Oxenstierny.
4. Z zagadnień autorstwa poezji monitorowej.
5. "Monitory" w drugim i trzecim wydaniu. Kwestia przedruków w "Monitorze".

W dalszej perspektywie:

1. Monografia bibliograficzna "Pamiętnika Historycznego" i "Magazynu Warszawskiego" Piotra Świtkowskiego oraz "Journal Littéraire" i "Journal Polonais".

Adiunkt J. G a w a ł k i e w i c z

W przygotowaniu:

1. Problematyka powieści Ignacego Krasickiego "Pan Podstoli" /praca doktorska/.

W dalszej perspektywie:

1. Studium pt. "Potomstwo Pana Podstolego".
2. Udział w edycji krytycznej dzieł Krasickiego /edycja "Pana Podstolego"/.

Jan G a w a ł k i e w i c z jest poza tym sekretarzem redakcji "Pamiętnika Literackiego".

Adiunkt Z. G o l i ń s k i

W druku:

1. Metryka "Pana Podstolego", Archiwum Literackie, t. V.

W przygotowaniu:

1. Nieautoryzowane wydania pism Krasickiego.
2. Rozprawa o "Zbiorze potrzebniejszych wiadomości".
3. Z problematyki filologicznej komedii Krasickiego /ustalenie chronologii i podstaw tekstowych/.

4. Chronologia niektórych utworów Krasickiego z lat 1778 - 1784. /"Antymonachomachia", "Satyry", "Pieśni Osjana" i in./.
5. Dmochowski jako wydawca Krasickiego.
6. Kalendarz życia i twórczości Krasickiego.
7. Bibliografia druków Krasickiego z XVIII w.

W dalszej perspektywie:

1. Satyra polityczna wczesnego Oświecenia /1764-1775/.
2. Bibliografia dzieł Krasickiego.
3. Edycja krytyczna dzieł Krasickiego /wspólnie z M.Klimowiczem i R.Wołoszyńskim/.

St.asystent A. J e n d r y s i k

W druku:

1. W sprawie daty oddalenia się literata do Warszawy /Archiwum Literackie, t.V/.
2. Nieznany list Staszica /Archiwum Literackie, t.V/.
3. Gawdzicki, nie Trembecki /"Pamiętnik Literacki" 1958, z.4 - W sprawie autorstwa wiersza Trembeckiego/.

W przygotowaniu:

1. Publicystyka Staszica w latach sejmu czteroletniego /praca doktorska - termin ukończenia: koniec 1959 r./.
2. Studia z twórczości oświeceniowej Niemcewicza:
a/ studium o bajkach politycznych.
b/ monografia "Powrotu posła" /geneza, dzieje na scenie, losy wydawnicze tekstu/.
3. Studium o pamfletach politycznych z okresu Targowicy.

W dalszej perspektywie:

1. Studia nad biografią i twórczością Fr.S.Jezierskiego.
2. Studium o morfologii paszkwilu w latach sejmu czteroletniego.

Adiunkt R. K a l e t a

W druku:

1. Anegdoty i sensacje wieku Oświecenia /książka popularno-naukowa/.
2. Grób Trembeckiego /"Przegląd Humanistyczny" 1958, z.4/.
3. "Spartanka" - nieznany poemat Trembeckiego /Archiwum Literackie, t.V/.

W przygotowaniu:

1. Edycja "Utworów dramatycznych" J. Wybickiego /w serii Teatr Polskiego Oświecenia/.
2. Artykuł o ostatnim występie Bogusławskiego w nieznanej relacji Potiera.

W dalszej perspektywie:

1. Edycja kodeksu poezji politycznej sejmu czteroletniego.

Adiunkt M. K l i m o w i c z

W druku:

1. Rozprawa - "Narodziny powieści listownej w literaturze polskiej XVIII wieku" /"Pamiętnik Literacki" 1958, z.4 - pierwsza część pracy doktorskiej/.
2. Materiały do biografii Aleksandra Pawła Zatorskiego /Archiwum Literackie, t. V/.

W przygotowaniu:

1. Rozprawa: "Romans Gellerta w Polsce" /druga część pracy doktorskiej pt. "Początki romansu listownego w literaturze polskiej XVIII wieku"/.
2. Romans listowny w czasach stanisławowskich.
3. Studia z literatury czasów saskich:
 - a. Walka o język w czasach saskich.
 - b. Poezja J.A. Załuskiego.
 - c. Zagadnienia literatury prekursorskiej Oświecenia w czasach saskich.
 - d. Studium o M.A. Trotzu.
 - e. Literatura czasów saskich /wybór tekstów wraz z komentarzem i wstępem dla Biblioteki Narodowej .

W dalszej perspektywie:

1. Studia nad powieścią czasów polskiego Oświecenia.
2. Studium o poemacie heroikomicznym w literaturze stanisławowskiej.
3. Edycja krytyczna dzieł Krasińskiego /współ z Z. Golińskim, i R. Wołoszyńskim/.

Adiunkt J. P a w ł o w i c z

W przygotowaniu:

1. Tom materiałów obejmujących obszerny wybór wypowiedzi na temat teatru w latach 1765-1815.

2. Studia szczegółowe z historii teatru polskiego w XVIII w:
 - a. W sprawie Teatralskiego /ustalenie m.in. autorstwa artykułu o Szekspirze w "Monitorze"/.
 - b. Apologie du théâtre /seria artykułów w "Monitorze" o teatrze, przypisywanych Krasickiemu/.
 - c. Journal Littéraire de Varsovie /czasopismo zajmujące się krytyką teatralną w XVIII w./.
3. Studia nad teorią dramatu w polskim Oświeceniu.
4. Edycja "Fircyka w zalotach" Zabłockiego dla Biblioteki Narodowej.

W dalszej perspektywie:

1. Studia nad dramatyczną twórczością Zabłockiego.
2. Studium o komedii Restauracji w Anglii, jako wstęp do wyboru komedii Etheredge'a, Wycherleya i Congreve'a, przygotowanego przez G.Sinkę dla Biblioteki Narodowej.

Adiunkt R. S o b o l

W druku:

1. Karpiński jako doradca literacki Chodkiewicza /Archiwum Literackie, t. V/.

W przygotowaniu:

1. Karpiński w latach 1795-1825 /praca doktorska/.
2. Edycja "Pamiętników" Karpińskiego w oparciu o materiały znajdujące się w papierach pośmiertnych prof. T.Mikulskiego.
3. Studia nad powieścią sentymentalną w literaturze staniśławowskiej.
4. Studia szczegółowe nad Karpińskim.

W dalszej perspektywie:

1. Monografia i edycja krytyczna Fr.Karpińskiego.
2. Studia: Stosunek romantyzmu do Oświecenia /na przykładzie recepcji Fr.Karpińskiego/.

Adiunkt Z. W o ł o s z y ń s k a

W druku:

1. Obszerna recenzja z książki B.Król "Teatr Sułkowskich" - przynosząca uzupełnienie materiałów traktowanych w wymienionej książce /Archiwum Literackie t.V/.

W przygotowaniu:

1. Dwa tomy "Warszawskiej komedii obyczajowej" /w serii Teatr Polskiego Oświecenia/.
2. Edycja "Henryka VI na łowach" Bogusławskiego.
3. Studium: "Bogusławski jako pisarz dramatyczny".
4. Teatr niemiecki w okresie Oświecenia.

W dalszej perspektywie:

1. Edycja dwutomowego wyboru sztuk Bogusławskiego dla serii Teatr Polskiego Oświecenia.
2. Rozprawa pod tytułem "Ewolucja świadomości językowej A.K.Czartoryskiego".

Adiunkt R. Wołoszyński

W druku:

1. Satyry I.Krasickiego - opracowanie krytyczne /Archiwum Literackie, t. V/.

W przygotowaniu:

1. Krasicki w liryce Oświecenia /rozprawa doktorska/.
2. Krasicki w zapiskach Archiwum Leskiego /rozprawa materiałowa/.
3. Edycja "wierszy różnych" i "wierszy z prozą" Krasickiego dla Biblioteki Narodowej.

W dalszej perspektywie:

1. Prace nad monografią i edycją Książnika oraz uczestnictwo w edycji krytycznej dzieł Krasickiego /wspólnie z Z.Golińskim i M. Klimowiczem/.

Z powyższego zestawienia wynika, że najważniejsze problemy literatury Oświecenia zostały objęte planem Działu. Mieszczą się w nim w najbliższej perspektywie prace edytorskie i materiałowe nad Krasickim /edycja krytyczna i monografia/, Karpińskim, Książnikiem i Niemcewiczem, literaturą polityczną sejmu wielkiego, literaturą czasów saskich, czasopiśmiennictwem, studia nad powieścią, teatrem. Metodę badawczą stosowaną w Dziale, a wykształconą pod kierunkiem prof. T.Mikulskiego, cechuje tendencja do precyzyjnej analizy źródła i ostrożnego rekonstruowania procesu historycznoliterackiego. Praca nad syntezą epoki rozumiana jest jako rezultat gruntownych kwerend materiałowych w celu uzyskania pełnej dokumentacji, szczegółowych analiz faktów literackich i uogólnień wyprowadzanych z analizowanego materiału.

Osobą kierownika prof. T. Mikulskiego związana była z Działem Oświecenia IBL.

PRACOWNIA HISTORYCZNO LITERACKA BIBLIOTEKI ZAKŁADU NARODOWEGO
im. OSSOLIŃSKICH PAN WE WROCŁAWIU

W 1957 r. utworzono w Bibliotece Zakładu Narodowego im. Ossolińskich PAN we Wrocławiu Dział Prac Edytorskich. Kierownikiem Działu został doc. Roman L u t m a n. W skład Działu wchodzi dwóch samodzielnych i dwunastu pomocniczych pracowników nauki. Dział składa się z czterech pracowni: 1/ historyczno literackiej, 2/ historycznej, 3/ numizmatycznej i 4/ pamiętnikarskiej. Niżniejsza notatka informacyjna dotyczy pracowni historyczno literackiej.

Zespół pracowni historyczno literackiej: Teresa Kruszewska, asystent, Julian Platt, adiunkt, Zdzisław Staniszewski, st. asystent, Józef Szczepaniec, adiunkt. Współorganizatorem i kierownikiem naukowym Pracowni do dnia 26.VIII.1958, tj. do śmierci, był prof. Tadeusz Mikulski. Wszyscy członkowie zespołu w czasie studiów polonistycznych na Uniwersytecie Wrocławskim byli jego uczniami, pod jego kierunkiem uzyskiwali stopnie magisterskie, a następnie rozpoczęli pracę naukową.

Praca zespołu ma na celu zbieranie, opracowywanie i publikowanie tekstów literackich i materiałów źródłowych z zakresu literatury polskiej XVII i XVIII wieku oraz materiałów źródłowych do historii książki polskiej w XVIII wieku. W związku z pracami ściśle edytorskimi członkowie Pracowni prowadzą studia nad wybranymi zagadnieniami w ramach wyżej wymienionej tematyki.

T. K r u s z e w s k a. Opublikowała dotąd pracę o twórczości funeralnej Jana Kochanowskiego /z zakresu poetyki historycznej/ oraz dwa artykuły o Janie Turnowskim, pisarzu sekty Braci Czeskich z początku XVII wieku. Obecnie prowadzi studia nad historią romansu polskiego XVII wieku, w związku z czym przygotowuje następujące publikacje:

1/ Stan badań i problematyka studiów nad romansem polskim XVII wieku /3 ark., praca oddana do druku w 12 zeszycie "Ze skarbca kultury"/.

2/ Polska nowela prozaiczna XVII wieku /ramowy temat pracy doktorskiej/.